

ทักษะการเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีความน่าเชื่อถือ

SKILLS FOR SPECIALIZED AND CREDIBLE E-REPORTERS

สุดาภรณ์ กิจกุลนำชัย¹

ปัทมา ภูปสุวรรณกุล²

Sudabhorn Khitkhulnamchai¹

Pattama Roopsuwankun²

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพฯ 10600¹

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ปทุมธานี 12130²

Siam Technology College, Bangkok 10600 Thailand¹

North Bangkok University, Pathum Thani 12130 Thailand²

Corresponding E-mail : sudabhornk@siamtechno.ac.th

Received Date April 23, 2024
Revised Date March 31, 2025
Accepted Date April 1, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาทักษะที่ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Reporter ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อเป็นผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือ ศึกษาด้วยวิธีวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเทคนิค EDFR โดยสัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ สื่อมวลชน และนักวิชาการ จำนวน 20 คน ผลการศึกษาพบว่า การเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือจะต้องมีสัญญาณพื้นฐานของผู้สื่อข่าว คือความอยากรู้อยากเห็น มีความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ มีความกระหายใคร่รู้ในข่าวอยู่เสมอ มีทักษะความรู้ด้านประวัติศาสตร์และภาษา มีทักษะการเล่าข่าว มีทักษะการใช้อุปกรณ์สื่อสารรายงานข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ทุกรูปแบบ ตลอดจนตระหนักถึงจริยธรรมสื่อและมาตรฐานวิชาชีพ นอกจากนี้ ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ควรมีความรู้ความเข้าใจและทักษะโครงสร้างพื้นฐานในกระบวนการทำเนือหารายการที่เผยแพร่บนสื่อดิจิทัลอย่างมืออาชีพ โดยได้รับการส่งเสริมทักษะองค์ความรู้ใหม่ ๆ ประกอบด้วย การหลอมรวมสื่อหรือการผสมผสานการใช้งานสื่อหลายประเภทเข้าด้วยกันขององค์กรสื่อ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการรายงานข่าวและรายการข่าว กลยุทธ์ในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างเนือหารายการข่าวได้รวดเร็วขึ้น สะดวกขึ้น หลากหลายขึ้น และน่าติดตาม รวมถึงมีความรู้ในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์โดยระมัดระวังการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือสร้างข้อมูลที่ไม่เหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนด

คำสำคัญ: ทักษะการเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ความน่าเชื่อถือ

Abstract

This article studies the skills that should be promoted among e-reporters so that they become specialized and credible. The study employed a document research method and in-depth interviews, using the EDFR technique, among 20 representatives from government agencies, the media, and academia. The study found that being a specialized and credible e-reporter needed reporter's instinct including a spirit of inquiry, critical thinking, curiosity, knowledge of history and language skills, news reporting skills, communication skills on all online devices, as well as an awareness of reporter's ethics and professional standards. In addition, e-reporters must have knowledge and skills on content creating process infrastructure to be professionally propagated on digital media. E-reporters should be equipped with updated knowledge covering media convergence or multi-platforms, using AI in news reporting or news programs, as well as technics in employing AI for creating faster, easier, diverse, and interesting news contents. Moreover, e-reporters should be cautious of using AI to avoid violating other persons' rights or creating inappropriate content.

Keywords: e-reporter skills, specialization, credibility

1. บทนำ

แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563-2568) ว่าด้วยการวางกฎเกณฑ์และกลไกการกำกับดูแลการคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร ให้ความสำคัญกับผู้สื่อข่าวจากองค์กรสื่อมวลชน เนื่องจากผู้สื่อข่าวคือผู้แสวงหาข่าวและนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับสารหรือสาธารณชนตามระบบสื่อสารมวลชน ภายใต้จรรยาบรรณทางวิชาชีพ จริยธรรม และกฎหมาย โดยผู้สื่อข่าวมีลักษณะ ดังนี้ 1) แสวงหาข่าวเชิงลึกและทำข่าวด้วยวิธีการสัมภาษณ์ สอบถาม เข้าร่วมฟังในที่ประชุม แถลงข่าว การสัมมนา ติดตามเหตุการณ์คดีต่าง ๆ หรือปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้ทำข่าวหรือสารคดีเฉพาะเรื่องและจัดบันทึกข้อเท็จจริงจากการสังเกต 2) สัมภาษณ์ สอบถาม ถ่ายภาพ บันทึกเทปเสียง เทปโทรทัศน์ วิดีโอเทป เขียนข่าวตามรูปแบบของการเสนอข่าวที่ถูกต้อง ชัดเจน โปร่งใส และมีรายละเอียดตามความเหมาะสมสำหรับเรื่องหรือเหตุการณ์ที่เป็นข่าว 3) ส่งข่าวให้กับสำนักข่าวต้นสังกัดเพื่อพิจารณาก่อนเผยแพร่ออกอากาศ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเสนอข่าวเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน และ 4) รายงานข่าวเร่งด่วนหรือสถานการณ์ฉุกเฉินเฉพาะหน้า เช่น รายงานผลการเลือกตั้ง รายงานสถานการณ์สงครามทั้งในประเทศและต่างประเทศ หรือมุมใดมุมหนึ่งของโลก โดยใช้อุปกรณ์การสื่อสาร ได้แก่ โทรศัพท์ วิทยุสื่อสาร หรืออินเทอร์เน็ต โดยผู้สื่อข่าวที่ดีนอกจากต้องปฏิบัติตนเป็นที่น่าเชื่อถือในทางวิชาชีพแล้ว ยังต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ กล่าวคือ ต้องเตรียมหาข้อมูล

ของแหล่งข่าวที่จะไปสัมภาษณ์ หรือเรียกว่าการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า เช่น หาหรือบรรณาธิการ หรือสอบถามพูดคุยกับนักวิชาการ อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่สนใจหาความรู้รอบด้านให้กว้างกว่าสายงานที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมทุกประเด็นในการนำเสนอข่าว นอกจากนี้ ผู้สื่อข่าวอาจจะต้องนัดหมายสัมภาษณ์ผู้ที่เห็นเหตุการณ์หรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ โดยผู้สื่อข่าวต้องระมัดระวังและมีความรอบคอบในการทำงาน เนื่องจากบางครั้งอาจเสี่ยงอันตรายจากอิทธิพลท้องถิ่น เช่น การทำข่าวเกี่ยวกับสงครามหรือเรื่องที่มีผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง (สำนักงาน กสทช., 2563)

ลักษณะการทำงานของผู้สื่อข่าวมีเวลาการทำงานไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์และความจำเป็น บางประเด็นอาจมีความเร่งด่วน บางประเด็นอาจได้รับมอบหมายให้ติดตามรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวซึ่งอาจไม่มีผลัดเวลาการทำงาน จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้สื่อข่าวต้องทำงาน 24 ชั่วโมง ทั้งนี้ ผู้สื่อข่าวมีอิสระในการทำงานค่อนข้างสูง แต่ถูกกำหนดไว้ด้วยเงื่อนไขความรับผิดชอบที่ต้องทำงานให้เสร็จตามกำหนด เนื่องจากมีการแข่งขันสูงในการนำเสนอข่าวจากสื่อมวลชนจากหลายช่องทางจำนวนมาก ผู้สื่อข่าวจึงต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ทันตามกำหนดเวลาของการปิดข่าวหรือส่งต้นฉบับข่าว เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการในขั้นตอนของกองบรรณาธิการที่ต้องตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาข่าวก่อนการส่งแพร่ภาพและกระจายเสียงหรือออกอากาศทางสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ เคเบิลทีวี และทางสื่ออินเทอร์เน็ต ดังนั้น สภาพการทำงานจึงมีความกดดันสูง ต้องเร่งรีบดำเนินการเพื่อให้มีโอกาสเสนอข่าวเป็นแหล่งแรก โดยเนื้อหาของข่าวสารที่นำเสนอจะต้องมีความถูกต้อง แม่นยำ และต้องเจาะลึกเพื่อให้ได้ข่าวที่แท้จริง (สมัชชา นิลปัทม์, 2555)

สำหรับแนวโน้มการจ้างงานผู้สื่อข่าว ผู้รายงานข่าว ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Reporter ของสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์มีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันเข้าสู่ยุคทางด่วนข้อมูลข่าวสารในระบบดิจิทัล องค์กรสื่อสารมวลชน จึงขยายตัวทางธุรกิจ มีการควบรวมกิจการ สัมปทานเช่าช่วงในการประมวลสื่อมวลชนจากภาครัฐเพื่อเผยแพร่ข่าวสารครบวงจร เช่น เจ้าของสื่อโทรทัศน์ อาจประกอบกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียง นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ ครอบคลุมไปถึงการเสนอข่าวทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเสนอข่าวสู่ชุมชนหรือผู้รับข่าวสารทุกกลุ่มทุกช่วงวัยให้ครบทุกรูปแบบ โดยครอบคลุมทั้งเนื้อหา สารทางภูมิปัญญา และบันเทิง จึงทำให้มีการแข่งขันกันสูงในการรายงานข่าว ซึ่งต้องการความรวดเร็วทันเวลาและใกล้ชิดกับเหตุการณ์ โดยเฉพาะผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องการความชำนาญทางด้านการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร โดยผู้รับข่าวสารจะมีบทบาทมากขึ้นในการโต้ตอบแสดงความคิดเห็นต่อข่าวที่ได้รับกับสื่อมวลชนและผู้สื่อข่าวประเภทนี้ได้ทันที (ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง, 2562) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลคำตอบแทนผู้สื่อข่าวในปัจจุบัน พบว่า ผู้สื่อข่าวในองค์กรสื่อสารมวลชนภาครัฐได้รับค่าจ้างอัตราตามวุฒิการศึกษา ขณะที่ผู้สื่อข่าวในองค์กรสื่อสารมวลชนภาคเอกชนได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการสูงกว่า เนื่องจากมีชั่วโมงทำงานที่ยาวนานกว่า อีกทั้งผู้สื่อข่าวในองค์กรสื่อสารมวลชนภาคเอกชนส่วนใหญ่ได้รับค่ายานพาหนะประจำเดือน เนื่องจากองค์กรสนับสนุนเรื่องความสะดวกในการทำงาน (ศูนย์ข้อมูลอาชีวะ กองส่งเสริมการมีงานทำ, 2555) ตลอดจนผู้สื่อข่าวในองค์กรสื่อสารมวลชน

ภาคเอกชนสามารถเบิกค่าเลี้ยงรับรอง ค่าใช้จ่ายในการหาซื้ออุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายสำหรับค้นคว้าหาข้อมูล นอกเหนือจากสวัสดิการที่ได้รับตามหลักเกณฑ์ที่แต่ละองค์กรกำหนด ส่วนผู้สื่อข่าวอิสระ ต้องมีประสบการณ์ และสายสัมพันธ์อย่างน้อย 3 ปี จึงจะได้ค่าตอบแทนจากการเขียนข่าวตามความสำคัญและความยากของข่าว

ผู้สื่อข่าวเชี่ยวชาญหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ข่าวด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ อาจได้รับการเรียกชื่อ หรือว่าจ้างตามสายงานที่ปฏิบัติ เช่น ผู้สื่อข่าวสายการเมือง ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจ ผู้สื่อข่าวสายสิ่งแวดล้อม ผู้สื่อข่าวสารอาชญากรรม โดยผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือ สามารถทำงานอิสระ ให้กับสื่อมวลชนได้ โดยเฉพาะในพื้นที่ภูมิประเทศที่ห่างไกล โดยจะเรียกว่าผู้สื่อข่าวไม่ประจำหรือผู้สื่อข่าวอิสระ (freelance reporter) ซึ่งสามารถนำเสนอข่าวให้กับสำนักข่าวต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีความสามารถ ด้านภาษาต่างประเทศจะช่วยส่งเสริมให้ได้รับการว่าจ้างจากสื่อต่างประเทศ หรืออาจประจำอยู่ในภูมิภาค ด้วยอัตราค่าจ้างและผลประโยชน์ตอบแทนอื่นที่ค่อนข้างสูง ดังนั้น ทักษะการเป็นผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ จึงมีความสำคัญและจำเป็นที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อสาธารณะ สอดคล้องตามแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563-2568) ที่เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งแผนแม่บทดังกล่าวมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง และการจัดระเบียบอุตสาหกรรมกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมทั้งเป็นกรอบในการวางกฎเกณฑ์ และกลไกการกำกับดูแล การคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร ตลอดจนการบริหารจัดการ ทรัพยากรคลื่นความถี่ที่มีอยู่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้การเป็นผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือให้กับผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถทำข่าวอย่างเป็นอิสระ เสนอให้กับหน่วยงานสื่อมวลชนต่าง ๆ องค์กรสื่อสารมวลชน หรือสำนักข่าวต่าง ๆ ทั่วโลกได้อย่างมีอาชีพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาทักษะที่ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Reporter ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อเป็นผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญและมีความน่าเชื่อถือ

3. วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (document research) และสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ใช้เทคนิคการวิจัย EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ซึ่งเป็นเทคนิคการวิจัยในอนาคตที่รวมเอาจุดเด่นหรือข้อดีของเทคนิค EFR (Ethnographic Futures Research) และ Delphi รวมเข้ากับการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การกำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนนี้สำคัญมาก เนื่องจากการที่จะได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น และน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยต้องติดตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว โดยต้องอธิบายจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย เวลาที่ใช้โดยประมาณของการวิจัย และประโยชน์ของการวิจัย โดยย้ำถึงความสำคัญและจำเป็นของผู้เชี่ยวชาญ

2) การสัมภาษณ์ (EDFR รอบที่ 1) ลักษณะการสัมภาษณ์และขั้นตอนคล้ายกับ EFR แต่ EDFR มีความยืดหยุ่นมากกว่า ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์รอบที่ 1 โดยยึดรูปแบบ EFR กล่าวคือ เริ่มสัมภาษณ์จากภาพอนาคตทางที่ดี ภาพอนาคตทางที่ไม่ดี และภาพอนาคตที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด

3) การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อเขียนแนวโน้มภาพอนาคต ทั้งนี้ แนวโน้ม คือ การนำผลการตอบการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งโดยทั่วไปถือตามเกณฑ์ที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ค่ามัธยฐานที่ 3-3.5 ขึ้นไป และพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบ โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1) ไม่เกิน 1.5 และเขียนบรรยายภาพอนาคตด้วยภาษาที่ไม่เป็นเชิงวิชาการเกินไป เพื่อให้ผู้อ่านทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่าย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 เอกสารทุติยภูมิ (secondary source) ได้แก่ หนังสือ บทความ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้การเป็นผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือ สามารถทำงานเป็นอิสระให้กับหน่วยงานสื่อมวลชนต่าง ๆ ของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์

3.1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 20 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน 2) ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้สื่อข่าว ผู้ประกาศข่าว หรือหน่วยงาน สื่อมวลชน จำนวน 10 คน และ 3) ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนักวิชาการ จำนวน 5 คน

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก เนื่องจากต้องการให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็น เหตุผล และมุมมองในประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยไม่มีการชี้นำจากผู้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหรืองานวิจัย โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอาศัยข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และการสัมภาษณ์ตามบริบทของคำตอบ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจนกว่าจะได้ข้อมูลที่ต้องการศึกษา (เอ็ดมพร หลินเจริญ, 2561)

3.3 การวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเนื้อหา โดยการแจกแจงเนื้อหา และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในตำรา หนังสือ เอกสาร รวมถึงเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งเนื้อหา ทำให้ทราบโครงสร้างของเนื้อหา ลำดับของเนื้อหา และขอบเขตของเนื้อหา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (บุญมี พันธุ์ไทย, 2545) โดยวิเคราะห์และประมวลผลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผลของการวิเคราะห์ที่ออกมาในลักษณะของการพรรณนา นำไปสู่คำตอบในการศึกษาและสรุปตามหลักวิชาการประกอบการเขียนรายงาน (สุภางค์ จันทวานิช, 2552)

4. การทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดการเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ การนำเสนอข่าวออนไลน์ และมาตรการแห่งการควบคุม

ตั้งแต่โลกเข้าสู่ยุคอินเทอร์เน็ตประกอบกับการมีสมาร์ตโฟน ทำให้วิถีการใช้ชีวิต การติดต่อสื่อสาร และการประกอบอาชีพของผู้คนเปลี่ยนไปอย่างมาก ความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นและมีการถ่ายทอด รวมถึงการเข้าถึง และแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารได้อย่างง่ายดาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อถ่ายทอดผ่านช่องทางอันเป็นเครื่องมือของสื่อในปัจจุบัน เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) ดิกต็อก (TikTok) ทวิตเตอร์ (Twitter) หรือ เอกซ์ (X) ซึ่งเป็นช่องทางที่เข้าถึงง่ายและมีความน่าสนใจสำหรับผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นทางการและทำหน้าที่สื่อข่าวอยู่ก่อนแล้ว ไม่ว่าจะปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอไปอยู่ในช่องทางใด ส่วนใหญ่มักทราบและเคารพต่อหลักการนำเสนอข่าวเป็นอย่างดี ดังนั้น จึงควรมีการจัดระเบียบหรือกำหนดกฎเกณฑ์บางอย่างเพื่อให้ความคุ้มครองและจำแนกผู้มีอาชีพด้านนี้ออกจากกลุ่มที่ไม่ได้ทำเป็นอาชีพ โดยพิจารณาถึงปัญหาเรื่องเสรีภาพในการแสดงออก ปัญหาเรื่องการประกอบอาชีพ ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบกฎหมาย และความรับผิดชอบและความคุ้มครองต่อสังคมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารประกอบกันไป (ผจญ คงเมือง, 2565) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1 ควบคุมตัวบุคคลที่ทำหน้าที่รายงานหรือเป็นสื่อกลางในการให้ข้อมูลข่าวสาร เช่น อายุ การศึกษา หรือการต้องผ่านการอบรม การได้รับการอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบอาชีพ การมีบัตรประจำตัว รวมทั้งมีการตรวจสอบคุณสมบัติดังกล่าว และต่อใบอนุญาตเมื่อหมดอายุเสมอ

4.1.2 ควบคุมกำหนดลักษณะ ขอบเขต และประเภทของงานหรืออาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำว่า “ข่าว” มีความหมายและขอบเขตอย่างไร อีกทั้งลักษณะเนื้อหาแบบใดควรต้องควบคุมและมีขอบเขตแห่งการควบคุมทางเนื้อหาและลักษณะเพียงใด

4.1.3 ควบคุมเรื่องความเป็นองค์กร สำนัก หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยผลิตและเผยแพร่กระจายข่าวสาร กล่าวคือ ผู้ที่ทำหน้าที่รายงานข่าวสารข้อมูลควรมีสังกัด โดยอาจเป็นองค์กรธุรกิจ องค์กรเอกชน หรือหน่วยงานหรือนิติบุคคลใด ๆ กล่าวโดยสรุปคือ หากเป็นไปได้ ผู้ทำหน้าที่นำเสนอข่าวควรต้องมียกยัด อีกทั้งองค์กรนั้นควรถูกจัดตั้งขึ้นหรืออยู่ในรูปแบบตามที่กฎหมายกำหนด หรือได้รับอนุญาต หรือขึ้นทะเบียนเสียก่อน มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นทางการ และเป็นกิจจะลักษณะ

4.1.4 ควบคุมเนื้อหาและลักษณะของเนื้อหาที่นำเสนอว่าสิ่งนั้นเป็นข่าวในสถานการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อขวัญและการดำรงชีวิตของสังคมโดยกว้าง หรืออาจมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสถานการณ์หรือเรื่องราวที่มีความละเอียดอ่อน หรือเป็นสิทธิส่วนบุคคล เช่น ข่าวเกี่ยวกับผู้พิการ เด็กและเยาวชน กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้สูงอายุ เพศสภาพ เชื้อชาติ สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ สถานการณ์โรค การระบาดและภัยสุขภาพ การก่อการร้าย การวินาศกรรม หรืออุบัติเหตุอุบัติภัยร้ายแรง

4.1.5 ควบคุมเครื่องมือหรือช่องทางที่ใช้ในการสื่อหรือถ่ายทอดข่าวสาร เช่น หนังสือ โทรศัพท์ หรืออินเทอร์เน็ต

4.1.6 ควบคุมองค์กรหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสาร เช่น แอปพลิเคชัน ให้มีมาตรการกลั่นกรองหรือข้อจำกัดในการนำเสนอเนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร

4.1.7 ควบคุมเรื่องความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหาและการเคารพต่อสิทธิของบุคคลอื่น รวมถึงประโยชน์สาธารณะและความมั่นคงด้านต่าง ๆ ของรัฐ อีกทั้งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

4.1.8 ควบคุมเรื่องการกำหนดให้มีองค์กรทำหน้าที่ควบคุมกำกับและตรวจสอบหรือการมีสภาวิชาชีพเฉพาะด้านสื่อที่เป็นรูปเป็นร่าง มีกฎหมายรองรับ และมีความเป็นเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4.1.9 ควบคุมเรื่องการมีกฎข้อบังคับหรือประมวลด้านจริยธรรมและคุณธรรมของผู้ประกอบอาชีพสื่อและผู้นำเสนอข่าว

4.1.10 ควบคุมเรื่องรายได้และมาตรการทางภาษี ซึ่งอาจเป็นมาตรการการเก็บภาษีหรือยกเว้นภาษีสำหรับรายได้ที่เกิดจากการเผยแพร่ ถ่ายทอด หรือมีผู้ติดตามจำนวนมาก หรือจากการเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระหรือมีองค์กรหรือนิติบุคคลที่สังกัดอยู่ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดรายได้เข้ารัฐและเป็นการควบคุมหรือส่งเสริมการประกอบอาชีพ

4.1.11 ควบคุมโดยทางสังคม อาจจะด้วยการให้บุคคลอื่นหรือสังคมเรียกร้องและร้องเรียนได้

4.1.12 ควบคุมเรื่องมาตรการและผลบังคับทางกฎหมาย การกำหนดหลักความคุ้มครอง การปฏิบัติหน้าที่ที่สุจริตและเป็นไปตามกฎหมาย รวมถึงความรับผิดชอบอันเกิดจากการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับทางจริยธรรมและคุณธรรมแห่งอาชีพให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสม

4.2 แนวคิดการรายงานข่าว (news reporting)

แนวคิดเกี่ยวกับการรายงานข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน มีที่มาจากกระบวนการสื่อข่าวตามหลักทฤษฎีวารสารศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของผู้สื่อข่าวหรือผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ และเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการสื่อข่าว

การแสวงหาข่าวสารเป็นหน้าที่ของผู้สื่อข่าวโดยตรง ทั้งนี้ ผู้สื่อข่าวต้องคำนึงเสมอว่า ต้องนำเสนอความจริงให้กับประชาชนผู้บริโภคข่าวสาร ซึ่งโดยปกติผู้สื่อข่าวจะจัดสรรงานและความรับผิดชอบตามสายข่าวในการแสวงหาข่าวสารเสนอและมีความรอบรู้ในสายข่าวนั้น ๆ เป็นอย่างดี การแบ่งสายข่าวดังกล่าวเป็นการแบ่งตามประเภทของข่าว อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยโดยการรายงานข่าวในแต่ละวันของผู้สื่อข่าวเป็นไปตามรูปแบบพื้นฐานและสายงานข่าวของวิชาชีพสื่อมวลชน ผสมผสานกับเทคนิควิธีการของตัวผู้สื่อข่าวเอง (บุญเลิศ คชายุทธเดช, 2559)

4.3 แนวคิดผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ในยุคดิจิทัล

“ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์” (online e-Reporter) ในยุคที่โลกเปลี่ยนไป ขับเคลื่อนด้วยเพียงปลายนิ้วสัมผัส ทำให้อาชีพต่าง ๆ ต้องพัฒนาไปตามโลกที่หมุนเร็ว “ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์” จึงถือได้ว่าเป็นอีกอาชีพที่ต้องปรับตัวจาก “สื่อสิ่งพิมพ์สู่สื่อออนไลน์” เพื่อให้ผู้คนได้อัปเดตข่าวสารที่ถูกต้องแม่นยำได้วินาทีต่อวินาที

“ทักษะผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ในยุคดิจิทัล” Journalists’ Survival Guide in Digital Age ประกอบด้วยเนื้อหา 7 ด้าน ดังนี้ 1) การตรวจสอบข้อเท็จจริง (fact-checking) 2) ข้อมูล (data) 3) บริบท (context) 4) ผู้ชม (audience) 5) การเล่าเรื่อง (storytelling) 6) กลยุทธ์และการขาย (strategy and selling) และ 7) จริยธรรมใหม่ ความรู้สึกร่วม และความรับผิดชอบต่อสังคม (new ethics, empathy and social responsibility) (นิรมล ประสารสุข และ นิลร่ำไพ ภัทธนนท์, 2565)

4.4 หลักการเป็นผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือ

ณรงค์ ชื่นนิรันดร์ (2549) กล่าวว่า ปัจจุบันมีผู้ประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวจำนวนมาก แต่อาจหาผู้สื่อข่าวมืออาชีพได้ไม่มากนัก และไม่ได้พูดถึงผู้สื่อข่าวมืออาชีพไว้ว่าต้องมีคุณสมบัติอย่างไร กล่าวไว้เพียงว่า ผู้สื่อข่าวควรมีคุณสมบัติอย่างไร โดยกล่าวถึงคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ไว้ 8 ประการ ประกอบด้วย 1) มีความอยากรู้อยากเห็น 2) เป็นคนช่างสังเกต 3) เป็นคนรอบรู้ 4) เป็นคนทรหดอดทน 5) ถืองานเป็นภาระหน้าที่ 6) มีมนุษยสัมพันธ์ดี 7) เป็นคนซื่อตรง และ 8) มีไหวพริบและความคล่องตัว อย่างไรก็ตาม ผู้สื่อข่าวที่มีคุณสมบัติครบถ้วนทั้ง 8 ประการ บางคนยังไม่สามารถเป็นผู้สื่อข่าวมืออาชีพ หากจะให้คำนิยามหรือให้ความหมายของผู้สื่อข่าวมืออาชีพ อาจหมายถึง ผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญในการสื่อข่าว การสัมภาษณ์ การเขียนข่าว การเขียนบทความหรือสารคดี โดยทำงานด้วยจิตวิญญาณแห่งการเป็นสื่อมวลชนที่ดี เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวม มีสำนึกในจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ตลอดจนเป็นที่ยอมรับยกย่องและนับถือในฐานะเป็นแบบอย่างของผู้สื่อข่าวด้วยกัน

การที่ผู้สื่อข่าวจะก้าวไปสู่การเป็น “ผู้สื่อข่าวมืออาชีพ” ต้องพิสูจน์ด้วยผลงาน แต่ผลงานจะปรากฏไม่ได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากหัวหน้าข่าวหรือบรรณาธิการข่าว ในกรณีนี้ ผู้สื่อข่าวมืออาชีพจะต้องมีลมหายใจเป็นข่าว สมองจะครุ่นคิดอยู่กับประเด็นข่าว และมีความสงสัยถึงสาเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ จะต้องคิดถึงแหล่งค้นคว้าข้อมูล ซึ่งจะต้องไม่ให้เกิดผลกระทบในทางเสียหาย และกระทำด้วยความระมัดระวัง เมื่อผู้สื่อข่าวหาข่าวสำคัญมาได้ ไม่ว่าจะเป็นข่าวเจาะหรือการสัมภาษณ์พิเศษบุคคลสำคัญ บรรณาธิการบริหารจะต้องเรียกประชุมบรรณาธิการข่าว เพื่อทำความเข้าใจข่าวและวางแผนการทำข่าว โดยคุณลักษณะของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่ควรจะเป็น มีดังนี้ 1) ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติม 2) มีนิสัยรักการอ่านอยู่เสมอ 3) มีจริยธรรมและคุณธรรม 4) จับประเด็นใจความเก่ง 5) มีความรับผิดชอบต่องาน 6) มีมุมมองข่าวหรือไต่ต่อเรื่องที่เห็นข่าว 7) เป็นนักคิด นักตั้งคำถาม และตีความเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล 8) รู้จักกาลเทศะ 9) มีทักษะในการสื่อข่าวและเขียนข่าวได้อย่างดี และ 10) มีความอดทน สามารถทำงานภายใต้ความกดดันต่าง ๆ ได้ มีใจรักงานข่าว มีความรู้ขั้นพื้นฐานทั่วไปอย่างกว้างขวางและมีมนุษยสัมพันธ์ดี ดังนั้น จึงควรมีการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาทุก ๆ ด้านของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ โดยเพิ่มการฝึกอบรมในสาขาวิชาชีพ ทั้งด้านทักษะและความชำนาญในการนำเสนอข่าว และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ จรรยาบรรณวิชาชีพ มีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ทั้งนี้ ผู้สื่อข่าวแต่ละประเภท การสื่อสารย่อมมีบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน โดยผู้สื่อข่าวต้องมีความรับผิดชอบในความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสื่อสาร ต้องแสดงบทบาทในการสื่อสารให้ดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ และให้บรรลุเป้าหมายคือการค้นหาข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์ ในกรณีที่เกิดความล้มเหลว ผู้สื่อข่าวต้องรับผิดชอบ และต้องเตรียมหาข้อมูลให้ได้ตามที่ต้องการและชัดเจนขึ้น โดยผู้สื่อข่าวมีบทบาทและความรับผิดชอบต่อการสื่อสารที่เป็นแบบฉบับเฉพาะตัว และสามารถใช้ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความเข้าใจของตนในเรื่องต่าง ๆ อันอาจจะมีผลต่อความสำเร็จของการสื่อสารได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ผู้สื่อข่าวในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีเหตุผลในการสื่อสารย่อมต้องเตรียมตัวเลือกวิธีการสื่อสาร และสื่อสารออกไปตามที่ตนมุ่งหวัง ผู้สื่อข่าวจึงมีหน้าที่ เสาะแสวงหาข่าวประสานงานกับแหล่งข่าว เตรียมอุปกรณ์ทำข่าว สื่อข่าว และเขียนข่าว (ณรงค์ ชื่นนิรันดร์, 2549)

4.5 แนวคิดจริยธรรมและจรรยาบรรณของสื่อมวลชนในสื่อสังคมออนไลน์

ที่ผ่านมาในวงการวิชาการด้านสื่อมวลชนและวิชาชีพได้ร่วมระดมความคิดเห็นผ่านบทความวิชาการ งานวิจัย บทสัมภาษณ์ หรือเวทีการประชุมสัมมนาทางวิชาชีพสื่อมวลชน โดยผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการแก้ปัญหาทางด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ ดังนี้ (การดา ร่วมพุ่ม, 2557; เทียนทิพย์ เดียวกี, 2559; ศิริวรรณ อนันต์โท, 2558; สุทธิชัย หยุ่น, (2555)

4.5.1 ระดับองค์กร: องค์กรต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสื่อมวลชน ควรตระหนักถึงการปลูกฝังเรื่องจริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อแก่ผู้ที่ทำหน้าที่สื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพสื่อมวลชน แก่ผู้ปฏิบัติงาน (เทียนทิพย์ เดียวกี, 2559)

4.5.2 ระดับองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน: ควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมหรือเปิดโอกาสให้องค์กรหรือบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบจริยธรรมวิชาชีพของสื่อได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม (ศิริวรรณ อนันต์โท, 2558) สำหรับกระบวนการทำงานระดับผู้บริหารในองค์กรสื่อมวลชน ควรมีการวางมาตรการการรับบุคคลเข้าทำงานในองค์กร โดยให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถยึดค่านิยมในอุดมคติของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนได้เมื่อกระทำผิด ส่วนระดับผู้ปฏิบัติการในองค์กรสื่อมวลชน ควรช่วยกันตรวจสอบการกรอกร่องข่าวสารก่อนออกสู่สาธารณะ (เทียนทิพย์ เดียวกัน, 2559) ทั้งนี้ การประชุมโต๊ะข่าวในกองบรรณาธิการแสดงให้เห็นว่าได้ผ่านกระบวนการถกเถียงแสดงความคิดเห็นร่วมกันมาแล้ว (การดา ร่วมพุ่ม, 2557)

4.5.3 ระดับสถาบันการศึกษา: คณาจารย์และนักวิชาการต่าง ๆ มีส่วนสำคัญที่จะเน้นย้ำถึงความสำคัญของจริยธรรมและจรรยาบรรณของวิชาชีพสื่อมวลชน โดยในระบบการเรียนการสอนควรปูพื้นฐานสร้างผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่ระดับเยาวชนด้วย (สุทธิชัย หยุ่น, 2555)

5. ผลการศึกษา

5.1 ทักษะการเป็น “ผู้สื่อข่าว” ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือ

5.1.1 การเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่อาชีพผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและน่าเชื่อถือในปัจจุบันต้องพัฒนาทักษะหลากหลายด้าน ทั้งในเชิงปฏิบัติและการพัฒนาทักษะเชิงทฤษฎีที่เป็นรากฐาน โดยมีแนวทางสำคัญในการเตรียมตัว ดังนี้

- 1) การฝึกทักษะการพูดและการนำเสนอผลงานต่อสาธารณชน
- 2) การฝึกการเขียนและการอ่านข่าว โดยนำเหตุการณ์ที่สนใจมารายงานในเวลาจำกัด
- 3) การสอบสัมภาษณ์ผู้ประกาศเพื่อรับรองคุณสมบัติในการประกาศข่าว โดยเข้ารับการอบรมที่กรมประชาสัมพันธ์ หรือสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

5.1.2 การรับสมัครตำแหน่งผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน พบว่า มีขั้นตอนดังนี้

- 1) การสอบข้อเขียนซึ่งเป็นข้อสอบแนวกำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เข้าสอบเสนอความคิดเห็นในการทำงานและแก้ไขสถานการณ์
- 2) การทดสอบการเขียนข่าว เช่น การให้ข้อมูลจากงานการแถลงข่าวแก่ผู้เข้าสอบเพื่อให้ผู้เข้าสอบเขียนบทขึ้นใหม่สำหรับการรายงานข่าว โดยใช้เวลา 1.30 นาที

3) การสอบภาษาอังกฤษด้านไวยากรณ์และความรู้พื้นฐานในการสนทนา

4) ทดสอบการอ่านข่าวหน้ากล้องคือการกำหนดข่าวมาให้แก่ผู้เข้าสอบแล้วให้ผู้เข้าสอบประมวลผลและรายงานสดภายในเวลาจำกัด

5) สอบสัมภาษณ์กับผู้จัดการฝ่ายข่าวเพื่อทำความเข้าใจกับธรรมชาติการทำงานของบริษัท และวัฒนธรรมองค์กร รวมถึงนโยบายในการนำเสนอข่าว (กองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2564)

5.1.3 ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน ประกอบด้วย 1) นักวิชาการ จำนวน 5 คน 2) ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน และ 3) นักวิชาชีพกลุ่มผู้สื่อข่าว หรือหน่วยงานสื่อมวลชน จำนวน 10 คน มุมมองด้าน “การมีความเชี่ยวชาญและความน่าเชื่อถือ” ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้สื่อข่าว โดยเฉพาะความเข้าใจในจรรยาบรรณสื่อ ดังที่ผู้สื่อข่าวของสื่อสาธารณะกล่าวให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

“สิ่งสำคัญถ้าจะเป็นผู้สื่อข่าวที่น่าเชื่อถือต้องยึดถือจริยธรรมการทำข่าว ซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือเป็นอันดับแรก คือ ต้องไม่บิดเบือนข้อมูลการพาดหัวข่าวที่บิดเบือนความจริง อันดับที่สอง คือ การสร้างสรรค์ข่าว โดยสามารถนำเสนอให้รู้สึกสนุกสนานบันเทิงได้ แต่เหนือสิ่งอื่นใด ต้องมีความจริงอยู่ในนั้น เพราะข่าวคือความจริง อันดับที่สาม คือ การนำเสนอข่าวต้องไม่ตัดสินเป็นศาลเตี้ย ไม่ด้อยค่า การนำเสนอข้อมูลข่าวต้องดูว่าจะเป็นประโยชน์ต่อคนดู สิ่งสำคัญคือการรับผิดชอบสังคม เนื่องจากปัจจุบันมีคนดูข่าวออนไลน์เป็นจำนวนมาก โดยคนดูจะเลือกหรือไม่เลือกดูข่าวต่าง ๆ ซึ่งคนดูมีอำนาจต่อการเลือกเสพข่าวมาก จึงต้องมีการรับผิดชอบต่อคำพูดเนื้อหาข่าวที่ตัวเองนำเสนอออกไปให้มากในสังคมออนไลน์”

นอกจากนี้ จากการสังเคราะห์คำสัมภาษณ์ นอกจากความเข้าใจในจรรยาบรรณสื่อแล้ว จะต้องมีการส่งเสริมทักษะ ดังต่อไปนี้ 1) ทักษะการสื่อสารที่ดี โดยเฉพาะการฟัง 2) ทักษะการคิดแบบวิพากษ์ 3) ทักษะความมีเหตุผล การแก้ปัญหา และการนำเสนอความคิด 4) ทักษะการควบคุมอารมณ์ 5) ทักษะการทำงานเป็นทีม 6) ทักษะชีวิต รอบรู้และมีพื้นฐานด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ และ 7) ทักษะและความถนัดเฉพาะ คือ “แก่นสาระ” ของการเป็นผู้สื่อข่าว ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้ประกาศข่าวให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

“ไม่ได้จบนิเทศศาสตร์มาโดยตรง แต่จบทางด้านจิตวิทยา-รัฐศาสตร์ ซึ่งจากการประกอบอาชีพและประสบการณ์ตรงนี้แสดงให้เห็นว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และทำได้ รวมถึงอินฟลูเอนเซอร์ (influencer) หลายคนไม่ใช่ผู้สื่อข่าว แต่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น อยู่แวดวงเศรษฐกิจ สนใจการลงทุน ชอบการค้นคว้าหาข้อมูลใหม่ และสามารถสร้างสรรค์ (create) เนื้อหาได้ ก็สามารถเล่าข่าวเศรษฐกิจได้โดยไม่ต้องจบทางด้านนิเทศศาสตร์ มีบางคนที่เชี่ยวชาญทางการเมือง เกาะติดสถานการณ์การเมืองเสมอ ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมก็สามารถรู้ข้อมูลเรื่องนั้นลึก ๆ ได้ และเมื่อทำเพจส่วนตัว ก็มีผู้คนติดตามจำนวนมาก”

“การเป็นผู้สื่อข่าวที่น่าเชื่อถือ ขึ้นอยู่กับการยึดมั่นในจริยธรรมสื่อ ไม่บิดเบือนความจริง รวมถึงการสร้างสรรค์ข่าวให้น่าสนใจโดยไม่เสียความจริง อีกทั้งผู้สื่อข่าวควรมีทักษะด้านการสื่อสาร การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ ผู้สื่อข่าวควรมีความเชี่ยวชาญในด้านที่สนใจและติดตามข้อมูลเชิงลึกอย่างต่อเนื่อง”

5.2 ทักษะการเป็น “ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์” ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือ

ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ควรมีการฝึกฝนเพิ่มพูนทักษะ (upskill) การนำเสนอข่าวของผู้สื่อข่าวสายนี้โดยเฉพาะ เช่น การสร้างเนื้อหาบนสื่อดิจิทัล การลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์แหล่งข่าวจริง กระบวนการคัดกรองข่าว การตรวจสอบข้อมูลซ้ำ (recheck) นอกจากนี้ ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีความน่าเชื่อถือ จำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทรนด์ (trend) และเทคนิคใหม่ ๆ ดังนี้

1) การหลอมรวมสื่อ (convergence media multi-platform) หรือการผสมผสานการใช้งานสื่อหลายประเภทเข้าด้วยกันขององค์กรสื่อหลายประเภท คือ สื่อเว็บไซต์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผ่านเทคโนโลยีหลายชนิด ได้แก่ เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ต

2) การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ หรือ เอไอ (generative AI) ในงานข่าวและเนื้อหา (content creator) รูปแบบที่คอมพิวเตอร์สามารถสร้างคอนเทนต์ขึ้นได้เองอย่างรวดเร็ว ทั้งเนื้อหาบทความ รูปภาพ เสียง หรือวิดีโอ การใช้เอไออย่างไรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประหยัดต้นทุนในการทำงาน และสร้างผลลัพธ์ที่ทรงคุณค่าไม่แพ้คอนเทนต์ที่ผลิตโดยมนุษย์

3) กลยุทธ์ในการใช้งานเอไออย่างเหมาะสม เพื่อช่วยประกอบงานสร้างสรรค์เนื้อหารายการให้มีคุณประโยชน์หลัก 3 ประการ ได้แก่ เร็วขึ้น (faster) สะดวกขึ้น (easier) และหลากหลายขึ้น (more diverse) เพื่อให้บรรลุคุณประโยชน์ที่ไม่ใช่การมุ่งสร้างเนื้อหารายการเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องวางใจให้เกิดแรงจูงใจในการติดตามเนื้อหาข่าวด้วย

4) การใช้งานเอไอในกระบวนการ PPPs generative AI (Public-Private Partnerships generative AI) เป็นเทคโนโลยีที่ใช้โมเดลการเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) เพื่อสร้างข้อมูลใหม่ที่คล้ายคลึงกับข้อมูลเริ่มต้นที่ถูกให้มา เช่น ข้อความ ภาพ หรือเสียง เช่น การสร้างเนื้อหาให้มีคุณค่าในการนำเสนอข่าว การพัฒนาแอปพลิเคชันและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การสร้างภาพและวิดีโอสร้างรายงานและความเข้าใจข้อมูลและต้องระมัดระวังเรื่องความปลอดภัยและสิทธิส่วนบุคคล เนื่องจากข้อมูลที่สร้างอาจมีความเสี่ยงด้านการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือสร้างข้อมูลที่ไม่เหมาะสมตามเกณฑ์

5) Broadcast newsroom-live streaming ง่าย ๆ ด้วยตัวเอง และการทำคอนเทนต์วิดีโอ (video content) ร่วมกับการใช้งานเอไอ ในปัจจุบันมีการนำเสนอคอนเทนต์บนสื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัล ทั้งไลฟ์สตรีม (live stream) การแจ้งเตือนแบบพุช (push notifications) และไลฟ์บล็อกกิง (live blogging) สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้กระตุ้นให้ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์และกองบรรณาธิการตื่นตัวและเตรียมพร้อม เพื่อเรียนรู้ทักษะการทำงานแบบใหม่ และรับมือกับมาตรฐานชีวิตประสิทธิภาพการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ การสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ และการนำเสนอบนสื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัล ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ สำหรับสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน ตลอดจนจำเป็นต้องปรับตัวและปรับวิธีการนำเสนอที่เหมาะสม เพื่อให้รายการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชม

“ควรมีการศึกษา trends & technic คือปลูกฝังความรู้ความเข้าใจและทักษะในโครงสร้างพื้นฐาน กระบวนการทำข่าว-วิธีการผลิตข่าว-สรุปข่าว-สารคดีเชิงข่าวโทรทัศน์ และเนื้อหาในสื่อที่หลากหลาย (multi-platform) อย่างมีอาชีพ นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมทักษะการนำเสนอข่าว การเล่าข่าวของผู้สื่อข่าว อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญต่อการนำไปสู่การทำงานด้านการข่าวที่มีประสิทธิภาพ” โดยทักษะ การนำเสนอข่าวของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย

5.2.1 ความเข้าใจเกณฑ์ชีวิตกลุ่มเป้าหมายที่กองบรรณาธิการใช้ประเมินคอนเทนต์ที่นำไปสู่ การเผยแพร่บนช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ผ่านทางเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม (Instagram) ยูทูบ และมิววี (MeWe) โดยต้องกำหนดเกณฑ์ชีวิตในการประเมินผลการดำเนินงานศึกษาและติดตามกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้อาจกำหนด แผนงานและเกณฑ์การวัดผลได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เนื้อหาของการนำเสนอข่าวของผู้สื่อข่าว อิเล็กทรอนิกส์ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดึงกลุ่มผู้อ่านทางเว็บไซต์ (website) ไปได้ดีขึ้น

5.2.2 การมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการสร้างเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ให้เป็น กระแส การจับประเด็นเรื่องราวที่คนให้ความสนใจ รวมถึงเรื่องราวที่ประเด็นสังคม เพื่อที่จะได้ทราบเกี่ยวกับ ประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้อ่านกำลังให้ความสนใจ การทำวิดีโอหรือไลฟ์สตรีม เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมกับ ผู้ใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์ สังเกตและติดตามตรวจสอบปฏิกิริยาตอบสนองของผู้ใช้งานที่มีต่อการนำเสนอ คอนเทนต์ในหลากหลายรูปแบบ

5.2.3 การสร้างความผูกพันและจงรักภักดีของผู้ใช้งานการทำให้ผู้ใช้งานเกิดความผูกพันและติดตาม อย่างต่อเนื่อง และการจัดทำฟังก์ชันการใช้งานที่ทำให้ผู้ใช้งานสามารถตอบสนองต่อเนื้อหาในทีเดียวกัน เช่น โพล แบบสอบถาม และลิงก์ต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงไปยังเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทักษะในการนำเสนอข่าวของ ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่ควรมี ดังนี้

1) การเตรียมพร้อมและคาดการณ์ว่าข่าวใดบ้างที่จะถูกนำเสนอบนสื่อต่าง ๆ ในรอบ 24 ชั่วโมง ติดตามการนำเสนอข่าวของสื่อต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด และคาดคะเนถึงประเด็นที่ผู้สื่อข่าวจะนำเสนอต่อ โดยติดตามจากข่าวที่ถูกเผยแพร่จนเป็นไวรัล (viral) หรือข่าวจากสื่อคู่แข่ง ติดตามประกาศหรือแถลงการณ์จากผู้เกี่ยวข้อง ติดตามข่าวในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในขณะเดียวกันกับข่าวที่ถูกนำเสนอ ติดตามเรื่องราวที่เป็นประเด็นที่ผู้คนกำลังสนใจ และติดตามว่าในรอบวันข่าวถูกนำเสนอออกไปอย่างไร ซึ่งในยุคดิจิทัล ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์มีข้อจำกัดด้านเวลาในการเขียนข่าวแต่ละประเด็น โดยเป็นการรายงานข่าวทันทีภายใน 15 นาทีแรก มีสาระสำคัญ 2-4 ย่อหน้า และลงรายละเอียดเพิ่มเติมของข่าวภายในระยะเวลาไม่เกิน 30 นาที

2) การขอความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในข่าว โดยผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องสอบถามความคิดเห็นจากหลายฝ่ายเพื่อนำเสนอมุมมองที่รอบด้านแก่ผู้อ่าน

3) การจับกระแสดิจิทัล ติดตามสื่อสังคมออนไลน์ และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการเสนอข่าวยุคดิจิทัล ได้นำมาซึ่งรูปแบบการนำเสนอข่าวแบบใหม่แก่ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์และกองบรรณาธิการ ไม่ใช่เพียงการนำเสนอข่าวที่น่าสนใจและมีคุณค่า แต่ยังรวมถึงการนำข้อมูลจากเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์มาวิเคราะห์เพื่อช่วยกองบรรณาธิการในการตัดสินใจหากข่าวหรือบทความใดเป็นที่นิยมในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจในทวีตเตอร์ในขณะนั้นเป็นวิธีที่จะช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และสื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวช่วยอย่างดีที่ช่วยให้เข้าใจถึงสิ่งที่ประชาชนกำลังให้ความสนใจ

4) การหยิบประเด็นในสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ในการรายงานข่าว ทำให้ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์สามารถเข้าถึงแหล่งที่มาของข้อมูลและความคิดเห็นต่าง ๆ ได้โดยตรง และยังสามารถนำข้อมูลอ้างอิงหรือหยาบคายของผู้ที่เกี่ยวข้องมาทำการสำรวจในรูปแบบออนไลน์เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในบางประเด็นซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่สามารถเปิดเผยและรับรองตำแหน่งงานของผู้ใช้งานได้ และยังสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่บทความหรือข่าว รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ใช้งานที่แสดงความคิดเห็นบนสื่อสังคมออนไลน์ได้โดยตรง และสามารถนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาใช้ในการรายงานข่าวหรือเล่าข่าวได้เพิ่มเติม

6. การอภิปรายผล

การเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือ ต้องมีทักษะชีวิตรอบรู้และมีพื้นฐานด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ทักษะและความถนัดเฉพาะ คือ “แก่นสาระ” ของการเป็นผู้สื่อข่าว มีความรู้เฉพาะและสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติได้จริง รวมทั้งมีความรู้ด้าน “ประวัติศาสตร์” และ “ภาษา” ซึ่งมีความสำคัญมากในอนาคต นอกจากนั้น ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ต้องมีความอยากรู้อยากเห็น มีความคิด “วิพากษ์” และ “กระหายใคร่รู้” อยู่เสมอ และมีสัญชาตญาณพื้นฐานของงานข่าวพื้นฐานไม่ว่าเทคโนโลยีจะเปลี่ยนไปเพียงใดก็ตาม รวมถึงมีทักษะการเล่าข่าวซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นในการเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ เพราะผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้สื่อข่าวกลุ่มใหม่ที่มีทักษะชีวิต สามารถทำความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งกำลังเป็นประเด็นที่สำคัญต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก อีกทั้งยังต้องมึมุมมองในทางการเมืองด้วย

บรรณาธิการข่าวรุ่นใหม่ต้องการผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่มีทักษะในการตีความปรากฏการณ์ทางสังคม สามารถมองเห็น “มุมข่าว” ได้อย่างหลากหลาย มีความคิดในเชิงวิเคราะห์และวิพากษ์ แต่ปัญหาใหญ่ของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์คือการขาด “ทักษะชีวิต” ที่ต้องเรียนรู้นอกเหนือจากการเรียนในมหาวิทยาลัย ซึ่งทักษะและความถนัดเฉพาะ คือ “แก่นสาระ” ของการเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ได้มาจาก “ปริญญา” แต่คือ “ทัศนคติต่อวิชาชีพ” ของคนที่อยากเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ มีประสบการณ์การมองเห็นประเด็นข่าวซึ่งวางอยู่บนฐานของความสนใจของสาธารณะ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวอีกว่า “ผู้ที่จะเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ถูกกำหนดมาให้เป็นโดยกำเนิดมากกว่าที่ถูกสร้างให้เป็น (Journalists are born, not made.)” คือต้องมีความรู้เฉพาะและสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติได้จริง” สอดคล้องกับแนวคิดการเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ การนำเสนอข่าวออนไลน์ และมาตรการแห่งการควบคุม ที่กล่าวถึงมาตรการและผลบังคับทางกฎหมาย การกำหนดหลักความคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ที่สุจริตและเป็นไปตามกฎหมาย รวมถึงความรับผิดชอบที่เกิดจากการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับทางจริยธรรมและคุณธรรมแห่งอาชีพให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมและยังสอดคล้องกับ พัชรินทร์ รักสตัย (2560) ที่ได้ศึกษากระบวนการสื่อข่าวของรายการข่าวบันเทิงทางโทรทัศน์ในยุคหลอมรวมสื่อ โดยผลการวิจัยพบว่าผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์บันเทิงไม่ได้นำเสนอสังคมออนไลน์ (social media) มาใช้เพื่อต่อยอดช่องทางการสื่อสารจากสื่อโทรทัศน์เพียงอย่างเดียว แต่เริ่มมีการผลิตรายการข่าวบันเทิงเพื่อนำเสนอเฉพาะช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ ทวี (Line TV) เฟซบุ๊ก เว็บไซต์ ยูทูบ การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้กระบวนการสื่อข่าวบันเทิงในยุคหลอมรวมสื่อ บรรณาธิการต้องสนองความต้องการผู้รับสารด้วยการนำเสนอข้อมูลข่าวที่สังคมกำลังให้ความสนใจ โดยทำหน้าที่เป็นผู้เฝ้าประตูสารคอยคัดกรองความถูกต้องของข้อมูลเพื่อบริหารเนื้อหาข่าว 1 ข่าวให้มีรูปแบบที่หลากหลาย สามารถนำเสนอในช่องทางสื่อดั้งเดิมและสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ผู้สื่อข่าวบันเทิงต้องมีทักษะในกระบวนการผลิตและนำเสนอรายการข่าว โดยผู้สื่อข่าว 1 คน ต้องสามารถสืบค้นหาข่าวสัมภาษณ์ บันทึกภาพ ตัดต่อวิดีโอ เขียนเรียบเรียง และใช้อุปกรณ์สื่อสารรายงานข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ทุกรูปแบบ และมีทักษะและจริยธรรมสื่อและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ควรต้องวางเป้าหมายในวิชาชีพของตัวเองไว้ตั้งแต่เริ่มแรกว่า ในอนาคตตัวเองจะเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความถนัดเฉพาะเรื่องในด้านใดด้านหนึ่ง โดยต้องมีความรู้ด้าน “ประวัติศาสตร์” และ “ภาษา” จึงจำเป็นที่จะต้องรู้หลากหลายภาษา เพราะพื้นที่ของการทำงานข่าวนั้นกระจายตัวไปทั่วโลก ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ควรมีความรู้ทางภาษาสำคัญของโลก เช่น จีน ฝรั่งเศส สเปน รัสเซีย หรือแม้แต่สวาฮีลี (Swahili) ภาษาถิ่นแอฟริกา สิ่งที่สำคัญต่อมา คือ การทำงานที่ต้องมีความรู้ทางภูมิหลังของประเทศนั้น ๆ ทั้งภูมิศาสตร์และสังคม ซึ่งอาจมีการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย แต่ในทางปฏิบัติ การเรียนการสอนอาจไม่ได้ปูพื้นฐานทางประวัติศาสตร์หรือสืบค้นภูมิหลังในเรื่องต่าง ๆ นอกจากนั้น ทักษะการเล่าข่าวยังเป็นคุณสมบัติที่จำเป็น ซึ่งจากประสบการณ์ผู้ให้สัมภาษณ์พบว่าผู้สื่อข่าวในวงการผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์มีอาชีพในประเทศไทย

ไม่ได้สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาวารสารศาสตร์เสมอไป หากแต่มีคุณสมบัติพื้นฐานข้างต้นก็สามารถเป็นผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญและมีความน่าเชื่อถือได้ ดังนั้น จึงควรมีการสนับสนุนกิจกรรมที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาทุก ๆ ด้านของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับดวงกมล แสงจันทร์ (2557) ที่ได้ศึกษาภาพลักษณ์ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์บนเฟซบุ๊ก ผลการศึกษานี้ได้เปิดเผยให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์บนเฟซบุ๊ก ไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติหรือเกิดขึ้นโดยบังเอิญแต่อย่างใด หากแต่เกิดจากการนำเสนอของ “ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์” โดยการสร้างภาพลักษณ์ด้านต่าง ๆ ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อสร้างความโดดเด่น ดึงดูดใจ ส่งเสริมให้ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์กลายเป็นผู้มีชื่อเสียงในที่สุด โดยผู้สื่อข่าวโทรทัศน์จะนำเสนอที่สถานะเฟซบุ๊กโดยอาศัยกระบวนการสื่อสารอย่างมีกลยุทธ์ ประกอบด้วย เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารงานที่ทำและข้อมูลส่วนตัวที่บ่งบอกความเป็นตัวเอง รวมถึงรูปแบบการนำเสนอ

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้คนมีทางเลือกในการแสวงหาข่าวสารหลากหลายช่องทางมากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลที่สื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตทำให้พฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นผู้ควบคุมการสื่อสารแทน (สุภารักษ์ จูตระกูล, 2557, น. 146) สอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุพงษ์ ทินกร (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้ปัญหาด้านจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์และศึกษาแนวทางกำกับดูแลที่เหมาะสม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ตระหนักถึงปัญหารายการบรรณสื่อโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยภายในองค์กรมีผลต่อปัญหารายการบรรณสื่อมวลชน ได้แก่ นโยบายของบริษัทเจ้าของสื่อ บุคลากรในองค์กรและระดับการตัดสินใจ เช่น บรรณาธิการและหัวหน้าข่าวมีผลมากกว่าปัจจัยภายนอก สุดท้ายคือ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ เห็นด้วยกับแนวคิดการกำกับดูแลร่วมกัน (co-regulation) มากที่สุด โดยเห็นควรให้มีการลงทะเบียนสื่อมวลชน และมีบทลงโทษทางกฎหมายกับสื่อมวลชนที่ไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณและจริยธรรมสื่อมวลชน ดังแนวคิดจริยธรรมและจรรยาบรรณของสื่อมวลชนในโซเซียลมีเดีย และการนำเสนอข่าวสารที่พึงระวังพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

7. ข้อเสนอ

ทักษะการเรียนรู้การเป็นผู้สื่อข่าวที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความน่าเชื่อถือของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Reporter ควรได้รับการส่งเสริมทักษะด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้วยการจำลองสถานการณ์จริง ในประเด็นดังนี้ ความเข้าใจในจรรยาบรรณสื่อ ทักษะการสื่อสารที่ดี โดยเฉพาะการฟัง ทักษะการคิดแบบวิพากษ์ ทักษะความมีเหตุผล การแก้ปัญหา และการนำเสนอความคิด ทักษะการควบคุมอารมณ์ ทักษะการทำงานเป็นทีม มีทักษะชีวิต รอบรู้และมีพื้นฐานด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ทักษะและความถนัดเฉพาะ คือ “แก่นสาระ” ของการเป็นผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ ทักษะการมีความรู้เฉพาะและสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ต้องมี “คุณสมบัติ” ที่พึงมี คือ มีสัญชาติญาณ

พื้นฐานของงานข่าวพื้นฐาน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเทคโนโลยีในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปแต่ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ยังต้องมีทักษะหรือคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ที่ดี ต้องมีความอยากรู้อยากเห็น มีความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ มีความกระหายใคร่รู้ในข่าวอยู่เสมอ มีทักษะความรู้ด้าน “ประวัติศาสตร์” และ “ภาษา” รวมถึงมีทักษะการเล่าข่าว และทักษะการใช้อุปกรณ์สื่อสารรายงานข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ทุกรูปแบบ รวมถึงจริยธรรมสื่อและมาตรฐานวิชาชีพ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ควรมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในโครงสร้างพื้นฐานกระบวนการทำข่าว-วิธีการผลิตข่าว-สรุปข่าว-สารคดีเชิงข่าวโทรทัศน์และเนื้อหารายการที่เผยแพร่บนสื่อดิจิทัลอย่างมืออาชีพด้วยการเพิ่มทักษะของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ การนำเสนอข่าว การสร้างเนื้อหาบนสื่อดิจิทัล โดยควรส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ให้ต้องเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ดังนี้ 1) การหลอมรวมสื่อ การผสมผสานการใช้งานสื่อหลายประเภทเข้าด้วยกันขององค์กรสื่อ 2) การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในงานข่าวและรายการ รูปแบบที่คอมพิวเตอร์สามารถสร้างเนื้อหาขึ้นได้เองอย่างรวดเร็วทั้งเนื้อหาบทความ รูปภาพ เสียง หรือวิดีโอ 3) กลยุทธ์ในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์อย่างเหมาะสม ได้แก่ เร็วขึ้น สะดวกขึ้น และหลากหลายขึ้น ในการสร้างเนื้อหารายการข่าวให้น่าติดตาม และ 4) การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการ PPPs generative AI เป็นเทคโนโลยีที่ใช้โมเดลการเรียนรู้เชิงลึกที่ต้องระมัดระวังการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือสร้างข้อมูลที่ไม่เหมาะสมตามเกณฑ์ Broadcast newsroom-live streaming ง่ายด้วยตัวเอง และการทำคอนเทนต์วิดีโอรวมกับการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ที่ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ต้องเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้ทักษะการทำงานแบบใหม่ในยุคปัจจุบัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์และสถานภาพ (status conferral) ที่ดีขึ้น และมีความเป็นมืออาชีพ โดยสื่อสารและนำเสนออย่างมีกลยุทธ์ที่แตกต่างจากการนำเสนอข่าววิทยุ โทรทัศน์ พร้อมกับใช้พื้นที่สื่อใหม่ เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ดิกท็อก ยูทูบ เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นผู้มีชื่อเสียง (celebrity) ตลอดจนศึกษาแนวทางกำกับดูแลที่เหมาะสม ต่อยอดจากการศึกษาที่พบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนประเภทผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Reporter ควรตระหนักถึงศีลธรรมและจริยธรรม จรรยาบรรณ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือ กฎหมาย PDPA (Personal Data Protection Act) และจริยธรรมสื่อและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวผ่านสื่อใหม่ยุคดิจิทัล

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับกิจการสื่อสารดิจิทัล

8.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล เช่น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) ควรมีนโยบายการส่งเสริมทักษะวิชาการและวิชาชีพในการสร้างภาพลักษณ์ สถานภาพ (status conferral) ที่ดี และความเป็นมืออาชีพโดยสื่อสาร ตลอดจนนำเสนออย่างมีกลยุทธ์ที่แตกต่างจากการนำเสนอข่าวระหว่างวิทยุ โทรทัศน์ กับพื้นที่สื่อใหม่ ไม่ว่าจะเป็นแพลตฟอร์มโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือเป็นสื่อออนไลน์ ที่นำเสนอข่าวด้วยตนเองในเฟซบุ๊ก ดิ็กต็อก ทวิตเตอร์ และยูทูบ เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นผู้มีชื่อเสียง ตระหนักถึงศีลธรรมและจริยธรรม จรรยาบรรณ ตามกฎหมาย PDPA จริยธรรมสื่อและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวผ่านสื่อใหม่ยุคดิจิทัลให้แก่ผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์

8.2.2 หน่วยงานสื่อมวลชน เช่น องค์การสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS) และกรมประชาสัมพันธ์ ควรมีนโยบายการส่งเสริมทักษะในการตีความปรากฏการณ์ทางสังคมให้กับผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้สามารถมองเห็น “มุมข่าว” ได้อย่างหลากหลาย มีความคิดในเชิงวิเคราะห์และวิพากษ์ มีความกระหายใคร่รู้ในข่าว รวมถึงทักษะความรู้ด้าน “ประวัติศาสตร์” “ภาษา” และ “การใช้อุปกรณ์สื่อสารรายงานข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์” ทุกรูปแบบ รวมทั้งกฎหมาย PDPA และจริยธรรมสื่อและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

รายการเอกสารอ้างอิง

- กองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). *ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจ* [วิดีโอ]. <https://careers.mahidol.ac.th/ep8-correspondent>
- การดา ร่วมพุ่ม. (2557). สื่อมวลชนกับการรายงานข่าวสิทธิเด็ก. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*, 8(1), 31-53. <https://ww2.dpu.ac.th/commarts/journal/upload/issue/lkxEvMl6tw>
- ณรงค์ ชื่นนิรันดร์. (2549, 1 ตุลาคม). *คู่มือการสื่อข่าวบรรณาธิการข่าว*. <http://narongthai.com/ma444.html>
- ดวงกมล แสงจันทร์. (2557). *ภาพลักษณ์ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์บน Facebook* [วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2014/TU_2014_5307010594_2260_1028.pdf
- เทียนทิพย์ เตียวเกี. (2559). จริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อในการนำเสนอข่าวยุคดิจิทัล. *วารสารการสื่อสารและการจัดการนิดา*, 2(2), 125–143. https://doga.up.ac.th/up_doga/Upload/pdf
- นิรมล ประสารสุข และ นิลร่ำไพ ภทรนนท์. (2565). *ทักษะผู้สื่อข่าวอิเล็กทรอนิกส์ในยุคดิจิทัล*. <https://lms.thaimooc.org/courses/course-v1:TBJA+TBJA001+2022/about>
- บุญมี พันธุ์ไทย. (2545). *ระเบียบวิธีวิจัยการศึกษาเบื้องต้น*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญเลิศ ชาญยุทธเดช. (2559). *สงครามสื่อ สงครามกลางเมือง*. แสงดาว.
- ผจญ คงเมือง. (2565, 18 พฤศจิกายน). การเป็นนักข่าว การนำเสนอข่าวออนไลน์ และมาตรการแห่งการควบคุม. *กรุงเทพธุรกิจ*. <https://www.bangkokbiznews.com/news/news-update/1038539>
- พัชรินทร์ รักสัตย์. (2560). *กระบวนการสื่อข่าวของรายการข่าวบันเทิงทางโทรทัศน์ในยุคหลอมรวมสื่อ* [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. <http://dspace.bu.ac.th/jspui/handle/123456789/2554>
- ภาณุพงษ์ ทินกร. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจรรยาบรรณสื่อโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลและแนวทางกำกับดูแล*. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. <http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/3129>
- ศิริวรรณ อนันต์โท. (2558, 24 ธันวาคม). *โครงการจัดตั้งศูนย์ให้คำแนะนำผู้ปกครอง (Parent Port)*. Center for Communication Policy Study. <https://compolicy.wordpress.com/2015/12/24/โครงการจัดตั้งศูนย์ให้/>
- ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง. (2562, 18 พฤศจิกายน). *Media Disruption: EP8 ผลกระทบต่อ 'สิทธิแรงงาน' คนทำงานสื่อ*. <https://www.tcijthai.com/news/2019/18/scoop/9586>

- ศูนย์ข้อมูลอาชีพ กองส่งเสริมการมีงานทำ. (2555). ข้อมูลอาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์. กรมการจัดหางาน. https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/vgnew_th/df09507ec6493144d412e22778475088.pdf
- สมัชชา นิลปัทม์. (2555, 5 มิถุนายน). บรรณาธิการยุคใหม่อยากได้ “นักข่าว” แบบไหน. ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch - DSW). <https://www.deepsouthwatch.org/th/node/3262>
- สำนักงาน กสทช. (2563, 24 สิงหาคม). แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563 - 2568). <https://broadcast.nbtc.go.th/law-masterplan>
- สุทธิชัย หยุ่น. (2555). อนาคตของข่าว. NextBook.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภารักษ์ จูตระกูล. (2557). 4 Screenกับการแสวงหาข่าวสารในยุคหลอมรวมสื่อ. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 9(2), 141-156. <https://search.tci-thailand.org/article.html?b3BlbkFydGljbGUmaWQ9MTU4NDcy>
- เอื้อมพร หลินเจริญ. (2561). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. วารสารการวัดผลการศึกษา, 17(1), 17-29. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemmsu/article/view/149164>